

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2011:21
ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Kv. Munken 1
Uppland, Norrtälje socken, Norrtälje kommun, RAÄ Norrtälje 42:1

Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2011:21
ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING
Kv. Munken 1
Uppland, Norrtälje socken, Norrtälje kommun, RAÄ Norrtälje 42:1

Annica Ramström

Kv Munken 1

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019–609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Omslagsbild: Prästgården med omgivning år 1909. Fotograf:Okänd.

©2011 Arkeologgruppen

Arkeologgruppen rapport 2011:21
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2011.
Medgivande 2011/1156.

Innehållsförteckning

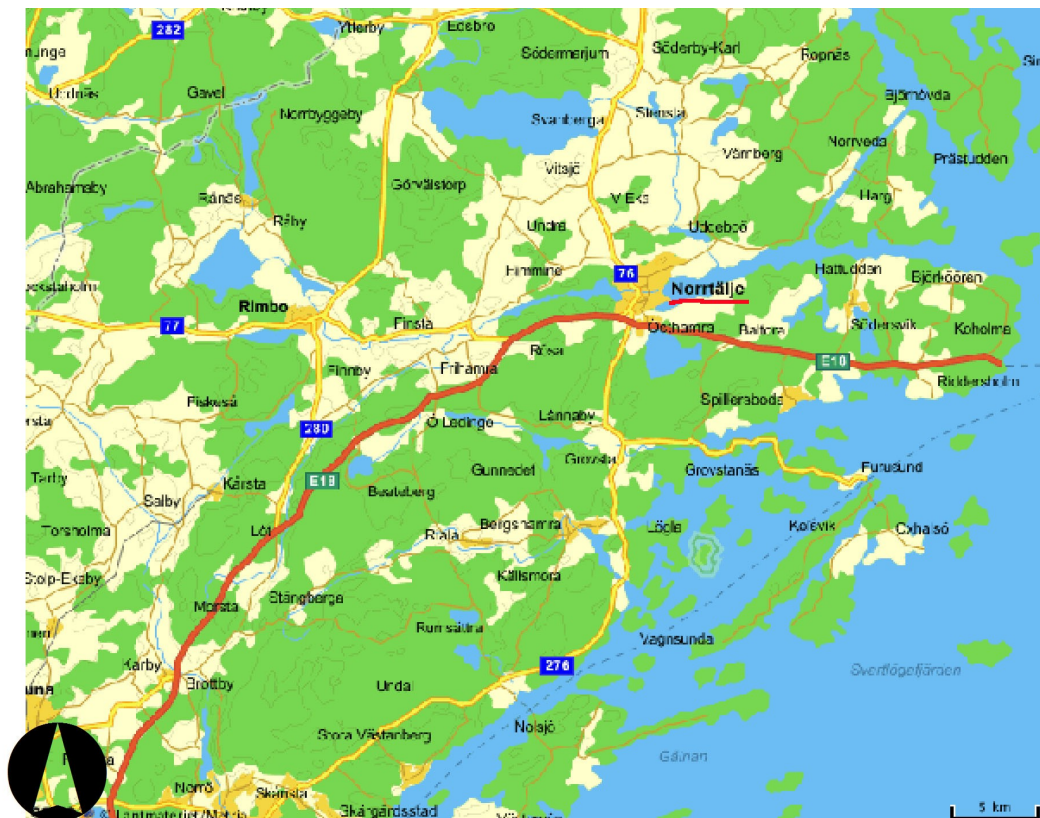
Sammanfattning.....	5
Inledning.....	7
Kulturmiljö och arkeologisk bakgrund.....	7
Syfte och målsättning.....	7
Metod.....	8
Resultat och tolkning.....	8
Utvärdering.....	11
Referenser.....	12
Administrativa uppgifter.....	13
Bilagor.....	14
Schaktbeskrivningar.....	14

Sammanfattning

I samband med nybyggnation inom fastigheten Munken 1, Norrtälje prästgård, har Arkeologgruppen i Örebro AB genomfört en arkeologisk förundersökning av berörda yta. Kvarteret ligger inom gränsen för fornlämningen Norrtälje 42:1 som utgörs av stadslager och det fanns därför risk att nybyggnationen skulle komma att beröra äldre kulturlager och bebyggelse lämningar.

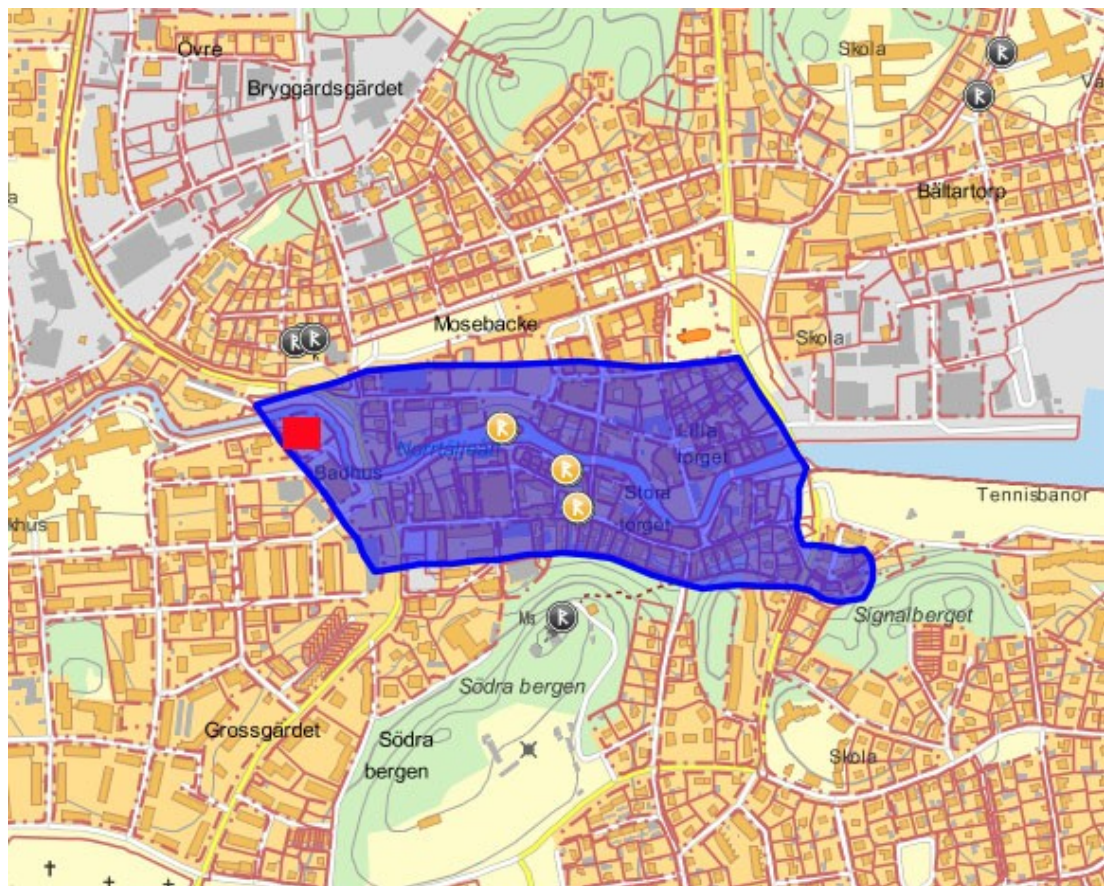
Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att ta fram ett fullgott underlag för Länsstyrelsens bedömning av exploateringens tillåtlighet enligt KML.

Undersökningens målsättning var att fastställa och beskriva eventuella kulturlagers karaktär, datering, omfattning, sammansättning samt komplexitet.

Figur 1. Norrtälje i förhållande till närliggande orter. Norrtälje markerat med rött.

Den totala undersökningsytan uppgick till cirka 100 m², inom ytan drogs två stycken schakt om sammanlagt 25 m². De båda schakten uppvisade i stort ungefär samma stratigrafi även om vissa olikheter kunde iakttas. Överst fanns ett lager asfalt som låg på ett 0,2 meter tjockt bärlager, under detta fanns 0,2 meter matjord som i sin tur överlagrade ett utjämningslager som var 0,2 meter tjockt. Under detta fanns en tunn lerlins som i sin tur överlagrade ytterligare ett 0,2-0,4 meter tjockt markberedningslager innan den orörda marken tog vid. Se fig X. Området har med stor sannolikhet markberetts i samband med byggandet av den nya Prästgården under andra halvan av 1800-talet för att skapa en symetrisk entre till byggnaden. I samband med beredningen av marken har alla eventuella äldre lämningar och lager försvunnit.

Figur 2. Stadens fornlämningsområde, Norrtälje 42:1. Området för undersökningen markerat med rött i fornlämningsområdets nordvästra hörn.

Inledning

I samband med nybyggnation inom fastigheten Munken 1, Norrtälje prästgård, har Arkeologgruppen i Örebro AB genomfört en arkeologisk förundersökning av berörda yta. Kvarteret ligger inom gränsen för fornlämningen Norrtälje 40:1 som utgörs av stadslager och det fanns därför risk att nybyggnationen skulle komma att beröra äldre kulturlager och bebyggelse lämningar. Undersökningsområdet som idag används som parkeringsplats uppgick till cirka 100 m².

Förundersökningen genomfördes under en dag i september 2011 av Annica Ramström och Helmut Bergold.

Kulturmiljö och arkeologisk bakgrund

Kv Munken är beläget öster om 1600- och 1700-tals staden Norrtälje på ett näs i Norrtäljeån men inom fornlämningsområdet för Norrtälje 42:1. Enligt det äldsta kartmaterialet som dateras till år 1680 har marken hyst Norrtälje Prästgård med dess byggnader, åkrar och ängar. Detaljplanen visar att undersökningsområdet ligger på en höjd om 7 m.ö.h. De eventuella lämningar som förväntades torde härröra från medeltid eller yngre järnålder. Utöver detta kunde även lämningar efter den äldre prästgården förväntas. Den huvudbyggnad som idag står på tomten uppfördes under mitten av 1800-talet. Prästgårdens historik finns utredd i ett yttrande från Stockholms Länsmuseum till Norrtälje kommun daterat 2009-02-16, Stockholms Länsmuseum dnr 2009:022.

Syfte och målsättning

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att ta fram ett fullgott underlag för Länsstyrelsens bedömning av exploaterings tillåtlighet enligt KML. Förundersökningen skulle därför visa på kunskapspotentialen och de krav som skulle kunna ställas vid en eventuell slutundersökning.

Undersökningens målsättning var, i enlighet med kravspecifikationen, att fastställa och beskriva eventuella kulturlagers karaktär, tidsställning, omfattning, sammansättning samt komplexitet.

Metod

För att klargöra eventuell förekomst av kulturlager och/eller anläggningar inom undersökningsområdet togs schakt upp med hjälp av grävmaskin. Schakten banades av skiktvis tills eventuella kulturlager eller anläggningar framkom.

För att kunna konstatera eventuella förekomster av flera tidsskikt eller bebyggelsenivåer grävdes djupare i delar av schakten. Påträffade kulturlager beskrevs och karaktäriserades.

I samband med att schakten togs upp gjordes en bedömning av de aktiviteter som ansågs ligga bakom förekomsten av kulturlager.

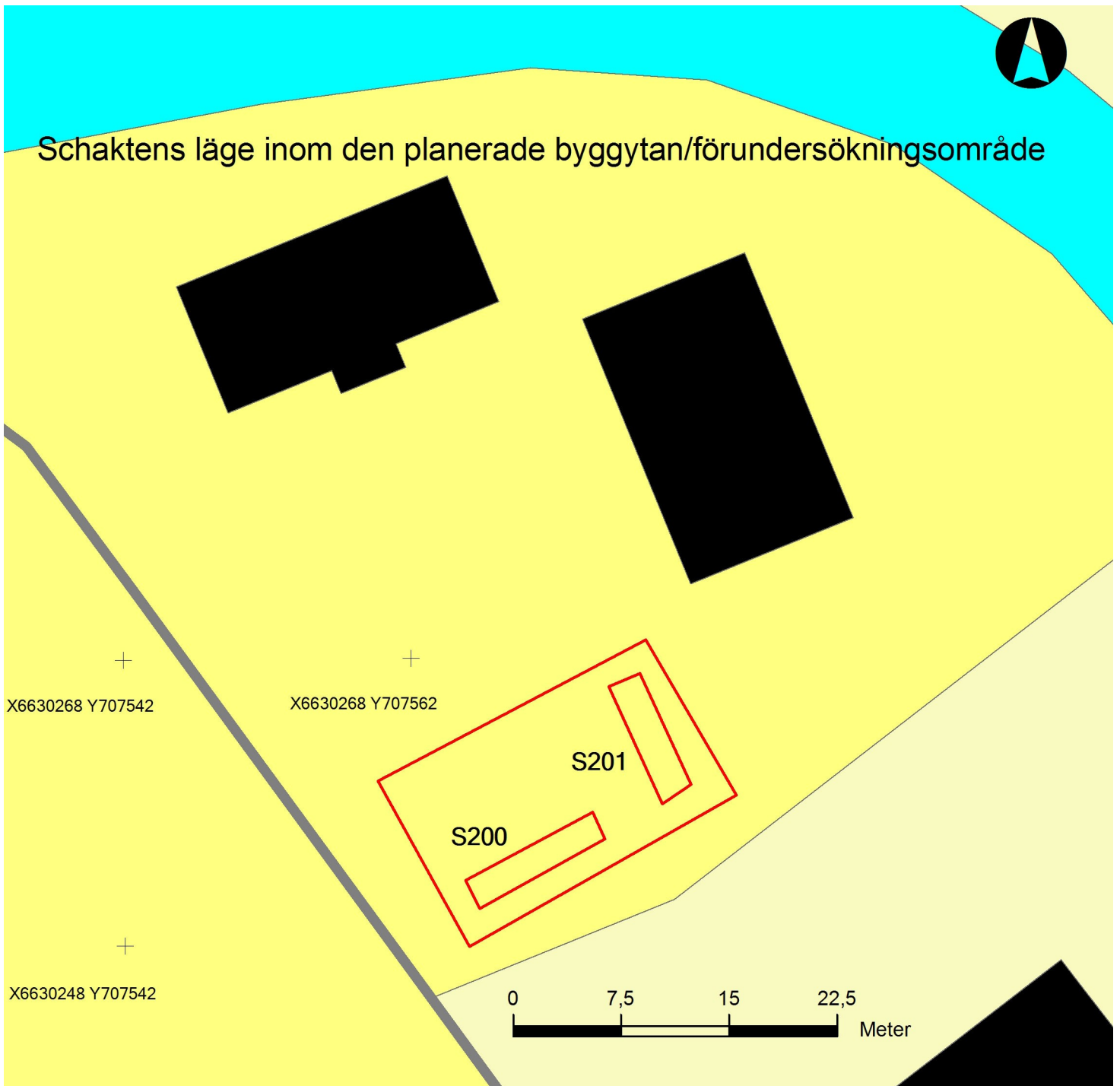
Samtliga lager och schakt mättes in med GPS, fotograferades och beskrivs skriftligt. Dokumentation av lager skedde i plan och sektion samt med skriftliga beskrivningar och fotografier. Registreringen har gjorts i programmet Intrasis, där all dokumentation samlats.

Resultat och tolkning

Den totala undersökningsytan uppgick som sagt till cirka 100 m², inom ytan drogs två stycken schakt om sammanlagt 25 m². De båda schakten uppvisade i stort ungefär samma stratigrafi även om vissa olikheter kunde iakttas.

Då undersökningsområdet användes som parkeringsplats fanns på ytan ett asfaltlager som i sin tur vilade på ett bärlager. I den västra delen av ytan fanns ett påfört lager med matjord som tidigare kan ha varit en del av en rabatt eller gräsmatta, innan ytan asfalterades.

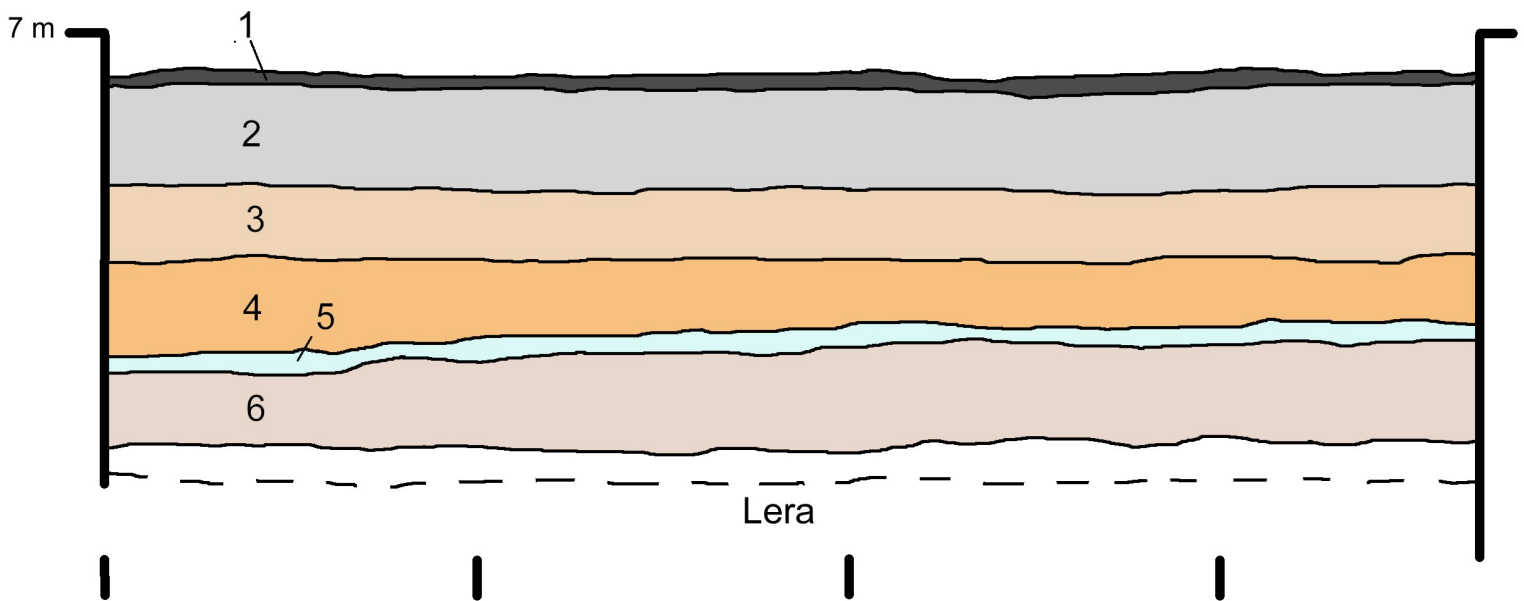
Under matjordslagret, i den västra delen, fanns två utjämnings- eller markberedningslager som skiljdes åt med en lerlins. Schaktet i den östra delen uppvisade en likartad stratigrafi även om lerlinsen saknades i den här delen och utjämnings- eller markberedningslagret var mer homogent än i det västra schaktet så symboliserar de samma händelse.

Figur 4. Schaktplan. Skala 1:400

Lagerföljden i det västa schaktet kan åskådliggöras på följande sätt:

S200, västra sidan

Figur 5. Lagerföljden i schakt 200, profilen ritad mot norr. Skala 1:20

1. Asfalt, 0,05 m.
2. Bärlager för asfalten, 0,2 m.
3. Matjord, 0,2 m.
4. Utjämningslager av siltig lera med inslag av tegel, 0,2 m.
5. Lerlins, 0,05 m
6. Markberedningslager av lerig silt med inslag av fragmenterat tegel, 0,2-0,4 m.

I båda schakten grävdes det djupare inom en sekvens för att säkerställa att botten nåtts i båda schakten.

De lager som påträffades inom kvarteret Munken 1 bedöms vara utjämnings- eller markberedningslager som tillkommit i modern tid. Inga fynd återfanns i något av lagren vilket gjorde det omöjligt att datera dessa. Inslaget av modernt taktegel antyder dock att det inte rör sig äldre lager.

Den omkringliggande topografin styrker också tesen om det rör sig om en kraftig markberedning inom den undersökta ytan då topografin ser helt annorlunda ut direkt söder om den asfalterade ytan och där gräsmattan tar vid. Dessa partier ligger betydligt lägre än undersökningsområdet och sluttar markant ner mot ån i öster. Det gör att undersökningsytan ligger som på en plåtå mot omgivande markyta.

Arkeologgruppen AB bedömer att det undersökta ytan har ett lågt antikvariskt och arkeologiskt värde samt att den inte kan bidra med ytterligare kunskap kring platsen eller staden då alla eventuella äldre lager eller lämningar har försvunnit i samband med den markberedning som skett på platsen.

Utvärdering

Den arkeologiska förundersökningen inom kv Munken 1 har följt den arbetsprocess som finns angiven i undersökningsplan och kravspecifikation.

På plats visade det sig att undersökningsområdet var betydligt mindre än det område som fanns angivet i kravspecifikationen. Enligt undersökningsplanen skulle en yta om 75 m² tas upp och undersökas. Då det totala undersökningsområdet uppgick till 100 m² var det rimligt att undersöka den tidigare angivna ytan utan den minskades till 25 m². Det fick i sin tur till följd att kostnaden för undersökningen blev lägre än summan som finns angiven i undersökningsplanen.

Syfte med undersökningen förblev det samma och Arkeologgruppen anser sig med denna rapport ha givit Länsstyrelsen i Stockholms län ett fullgott underlag för vidare bedömning av ärendet. Arkeologgruppen har fastställt och tolkat de lämningar som återfanns samt satt in dem i ett sammanhang.

Trots de förändrade förutsättningarna när det gäller undersökningsområdet fanns ingen anledning att ändra den valda metoden utan den metod som fanns angiven i undersökningsplanen var också den som kom att användas.

Referenser

Yttrande 2009-02-16 från Stockholms länsmuseum angående ansökan om ändring av detaljplan för fastigheten Munken 1, Norrtälje stad, Norrtälje kommun.

Administrativa uppgifter

Landskap: Uppland
Län: Stockholms län
Kommun: Norrtälje kommun
Socken: Norrtälje socken
Fastighet: Munken 1

Arkeologgruppens diarienummer: Ag2011_23
Länsstyrelsens diarienummer: 431-15324-2011
Projektnr: 2011_23
Fornlämningsnr: Norrtälje 42:1

Projektgrupp:
Annica Ramström och Helmut Bergold
Personal:

Undersökningstid: 11-09-27
Exploateringsyta: 100 m²
Undersökt yta: 25 m²
Läge: Ekonomiska kartan, Norrtälje 11J6c
Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:
-

Digitalt arkiv:
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:
Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Schakt 200

Längd: 3,70 x 2,50

Djup: 1,20 – 1,35

Beskrivning: Överst fanns ett 0,05 m tjockt lager av asfalt som åtföljdes av ett 0,2 m tjockt bärlager för asfalten. Under dessa lager fanns 0,2 m tjockt matjordslager i form av trädgårdsjord. Under detta lager fanns ett 0,2 meter tjockt lager av siltig lera med 0,1 meter stora stenar samt taktegel, detta lager överlagrade i sin tur en 0,05 meter tjock lerlins. Under lerlinsen fanns ett 0,4 meter tjockt lager av lerig silt med inslag av söndersmulat och fragmenterat tegel. Under detta fanns den sterila leran. Se figur 5.

Schakt 202

Längd: 4,5 x 2,5

Djup: 0,9 – 1,10

Beskrivning: Överst fanns ett 0,05 m tjockt lager av asfalt som överlagrade ett 0,2 m tjockt bärlager för asfalten. Under detta lager fanns ett 0,7 m tjockt homogent lager av siltig lera med inslag av 0,1 meter stora stenar i toppen av lagret, framförallt i den västra delen. Utöver stenarna fanns också tegel, småsten och enstaka sotfnyk. Under detta lager fanns den sterila leran.